

Proper water, pro- pere waterbodem?

Dan zijn we net halfweg

Waterbodems ruimen. Wat is daar nu de zin van, kun je je afvragen. Je ziet dat toch niet? Dat zit toch veilig weg?

Jammer, maar dat blijkt niet zo te zijn. De verontreiniging van het water wordt geabsorbeerd in de waterbodem en de stoffen in die bodem worden afgegeven aan het water. Het heeft dus weinig zin je best te doen om proper water te hebben als de waterbodem niet wordt gesaneerd, of het wordt dweilen met de kraan open.

Willen we proper water in poelen, beken en rivieren, dan moet de waterbodem ook proper gemaakt worden.

Maar willen we wel proper water? Natuurlijk wel, maar eigenlijk zijn we dan nog maar halfweg. Wat we echt willen, is levend water. En dat is een extra uitdaging.

Wat leeft in onze oppervlaktewateren?

Van nature zitten onze oppervlaktewateren boordevol leven. Er leven planten op de bodem, op de oever, op het wateroppervlak. Deze zorgen voor een goed biotoop voor tal van kleine dieren: eencelligen, wormpjes, insecten, slakken, ... En deze worden gegeten door wat grotere wezens: libellenlarven, kikkers, salamanders, vissen en watervogels.

Het klinkt misschien raar, maar in stilstaand water leeft soms meer als er geen vis in zit. Veel vissen voeden zich met allerlei organismen (bijvoorbeeld salamandereitjes of -larven), maar dat hoeft niet echt een probleem te zijn. Sommige vissen (bijvoorbeeld alle karperachtigen) woelen in de modder en maken water troebel.

Omdat daardoor minder of geen licht meer tot bij de bodem geraakt, sterven waterplanten af. Deze beginnen te rotten in het donkere water. Het water wordt een modderpoel. Niks interessant dus.

Verontreiniging zorgt voor dood water

Voorals de tweede wereldoorlog zorgen allerlei verontreinigingen ervoor dat veel oppervlaktewaters niet langer leefbaar zijn.

Voorals stoffen die op natuurlijke wijze kunnen afbreken zorgen voor problemen in het water. Er is zuurstof nodig bij die afbraak. Op zich geen probleem. Maar als er te veel tegelijk moet worden afgebroken, raakt die zuurstof op. Dan krijg je sterfte van vissen en andere organismen. Die rotten ook, wat ook zuurstof verbruikt, en voor je het beseft zit je met zuurstofloos water, waar anaërobe bacteriën het afbraakproces overnemen met een kwalijk geurtje als gevolg.

Hoe herstel je dat?

Het kan paradoxaal klinken, maar het herstellen van leven in een stilstaand water (poel, gracht, oude meander, ...) is dikwijls "kranenwerk". Wat kun je zoal doen met een kraan?

- slib verwijderen: er is een duidelijk onderscheid te maken tussen het slib en de minerale bodem van een poel. Deze laatste blijft best onaangeroerd. Er kan veel makkelijker gewerkt worden als de put eerst werd leeggepompt.
- afschuinen: zacht hellende oevers maken. Op dergelijke oevers ontstaat er een brede "gradiëntstrook". Dit is de strook tussen het water en het land. Hier heersen er leefomstandigheden die variëren van zeer nat tot droog. Hier leeft de grootste variatie planten en dieren.
- nieuwe poelen: vroeger waren overal wel drinkpoelen en bomputten te vinden. Hierin leven tal van interessante organismen. Tegenwoordig zijn de meeste poelen gedempt. Een nieuwe poel graven, is de natuur een handje helpen.

- overdiepte: de meeste poelen zijn niet eens zo groot en diep. Pakweg 12 m in doorsnede en 2 m diep. Nadat de poel met zachte hellingen is gegraven, kan de kraan als kers op de taart, nog een overdiepte graven. Dit is een zone van bijvoorbeeld 2 x 2 m die een meter dieper wordt gegraven ergens in het midden van de put. Deze overdiepte vangt slib en zal ervoor zorgen dat het veel langer duurt vooraleer de poel een onderhoudsbeurt nodig heeft.

Het klinkt misschien raar, maar in stilstaand water leeft soms meer als er geen vis in zit.

Voor enkele van voornoemde werken is een stedenbouwkundige vergunning nodig. Meestal kan die eenvoudig verkregen worden. Een milieu-adviseur kan de initiatiefnemer daarbij helpen. Ook bij de concrete aanpak van een specifiek natuurherstelplan.

Na de werken, komt het water vanzelf weer in de poel of gracht, tenzij in droge regio's met een te lage watertafel. Planten of dieren herinvoeren is niet nodig. Dat gebeurt vanzelf. En als je het doet, moet het gebeuren onder deskundige begeleiding, want de kans is groot dat

exoten of andere ongewenste organismen een normale ontwikkeling van de natuurlijke fauna en flora verhinderen.

Het herstellen van leven in een stromend water is dikwijls meer een werk van lange termijn, vooral omdat nogal wat beleidswerk nodig is voor de sanering van een beek: om waterverontreiniging te voorkomen moeten immers collectoren worden geplaatst en waterzuiveringsinstallaties in gebruik genomen. Niet-aangesloten bronnen (bijvoorbeeld afgelegene huizingroepen) moeten apart gezuiverd worden.

Pas dan kan ontslibbing ook een relevant effect hebben op de leefkwaliteit in het water. ■

Jan Feryn, Milieuconsulent Jan Feryn bvba (jan@ferynjan.be)